

НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ЦИВІЛЬНОГО ЗАХИСТУ УКРАЇНИ
ЧЕРКАСЬКИЙ ІНСТИТУТ ПОЖЕЖНОЇ БЕЗПЕКИ ІМЕНІ ГЕРОЇВ ЧОРНОБИЛЯ
НАЦІОНАЛЬНОГО УНІВЕРСИТЕТУ ЦИВІЛЬНОГО ЗАХИСТУ УКРАЇНИ

Факультет цивільного захисту

Кафедра психології діяльності в особливих умовах

СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ДИФЕРЕНЦІАЛЬНА ПСИХОЛОГІЯ

за освітньо-професійною програмою «Екстремальна та кризова психологія»
циклу професійної обов'язкової підготовки
за першим (бакалаврським) рівнем вищої освіти
галузі знань 05 «Соціальні та поведінкові науки»
спеціальності 053 «Психологія»

Рекомендовано кафедрою психології
діяльності в особливих умовах
на 2024-2025 навчальний рік.
Протокол від 27.08.2024 № 2

Силабус розроблено відповідно до Робочої програми
навчальної дисципліни «Диференціальна психологія»

2024 рік

ЗАГАЛЬНА ІНФОРМАЦІЯ ПРО ДИСЦИПЛІНУ

1. Анотація

Знання, отримані під час вивчення навчальної дисципліни «Диференціальна психологія», спрямовані на формування знань про індивідуальні, типологічні та групові відмінності між окремими індивідами та групами, а також природу, джерела та наслідки цих відмінностей, закономірності психічного варіювання та формування умінь практичного застосування знань у повсякденному житті та в майбутній професійній діяльності.

Отримані знання допомагають розвинути практичні уміння, що забезпечує творчість та ініціативу в професійній діяльності.

Курс передбачає формування стійких умінь та навичок, поглиблених знань в галузі психологічних відмінностей між окремими індивідами та групами у відповідності з сучасними науковими уявленнями, умінь використовувати набуті знання під час вирішення проблем професійного характеру.

2. Інформація про науково-педагогічного працівника

Загальна інформація	Момот Марина Анатоліївна, викладач кафедри психології діяльності в особливих умовах факультету цивільного захисту.
Контактна інформація	м. Черкаси, вул. Онопрієнка, 8, кабінет 213. Номер телефону: 093 421 54 24
E-mail	momot_maryna@chipb.org.in
Наукові інтереси	Стосуються проблематики психологічного аналізу феномену групової взаємодії, концептуальні засади проведення психокорекційних груп: систематизація досліджень.
Професійні здібності	Організаційні та комунікативні якості; навички навчання та викладання; навички організації освітнього процесу та наукової діяльності.

3. Час та місце проведення занять з дисципліни

Аудиторні заняття з навчальної дисципліни проводяться згідно затвердженого розкладу. Електронний варіант розкладу розміщується на сайті інституту (<http://rozklad.nuczu.edu.ua/time-table/teacher?type=0>).

Консультації з навчальної дисципліни проводяться протягом семестру у перший та четвертий четвер кожного місяця з 14.00 до 15.00 в кабінеті № 213. У разі додаткової потреби здобувача в консультації час погоджується з викладачем.

4. Мета вивчення дисципліни

Метою викладання навчальної дисципліни «Диференціальна психологія» є засвоєння системи знань про індивідуальні, типологічні та групові відмінності між окремими індивідами та групами, а також природи, джерел та наслідків цих відмінностей, закономірностей психічного варіювання; формування у студентів досвіду практичного застосування знань у повсякденному житті та в майбутній професійній діяльності.

5. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Форма здобуття освіти
	очна (денна)
Статус дисципліни	Вибіркова професійна
Навчальний рік	2024-2025
Семестр	3-й
Обсяг дисципліни:	
в кредитах ЄКТС	3
загальна кількість годин	90
кількість модулів	1
Розподіл часу за навчальним планом (в годинах):	
лекції	20
семінарські, практичні	22
самостійна робота (годин)	48
Форма підсумкового контролю	іспит

6. Передумови для вивчення дисципліни

Пререквізити: загальна психологія, вікова та геронтопсихологія, психодіагностика в особливих умовах.

Постреквізити: виконання та захист кваліфікаційної роботи.

7. Результати навчання та компетентності з дисципліни

Відповідно до освітньої програми «Екстремальна та кризова психологія» вивчення навчальної дисципліни повинно забезпечити:

– досягнення здобувачами вищої освіти таких результатів навчання:

Програмні результати навчання	Абревіатура
Розуміти закономірності та особливості розвитку і функціонування психічних явищ в контексті професійних завдань.	ПР 2
Здійснювати пошук інформації з різних джерел, у т.ч. з використанням інформаційно-комунікаційних технологій, для вирішення професійних завдань.	ПР 3
Відповідально ставитися до професійного самовдосконалення, навчання та саморозвитку.	ПР 15

– формування у здобувачів вищої освіти наступних компетентностей:

Програмні компетентності	Абревіатура
Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.	ЗК 4
Здатність оперувати категоріально-понятійним апаратом психології.	СК 1
Здатність до ретроспективного аналізу вітчизняного та зарубіжного досвіду розуміння природи виникнення, функціонування та розвитку психічних явищ.	СК 2

8. Програма навчальної дисципліни

Теми навчальної дисципліни:

МОДУЛЬ 1. «ДИФЕРЕНЦІАЛЬНА ПСИХОЛОГІЯ»

Змістовий модуль 1. Диференціальна психологія як наука

Тема №1. Диференціальна психологія як галузь психологічної науки
Література: [Баз.: 3, 4. Доп.: 3, 5].

Тема №2. Індивідуальність як інтегральна характеристика людини
Література: [Баз.: 1, 3. Доп.: 3, 6, 7].

Змістовий модуль 2. Формальні і змістові властивості індивідуальності

Тема №3. Темперамент як інтегрована основа індивідуальності
Література: [Баз.: 1, 3, 4. Доп.: 6, 7].

Тема №4. Диференціація характеру
Література: [Баз.: 3, 4, 5. Доп.: 1, 7].

Тема №5. Диференціально-психологічні характеристики здібностей та інтелекту

Література: [Баз.: 2, 3. Доп.: 1, 6, 7].

Змістовий модуль 3. Стильові особливості індивідуальності

Тема №6. Індивідуальні особливості діяльності

Література: [Баз.: 1, 2, 5. Доп.: 3, 5].

Тема № 7. Орієнтації особистості та стратегії спілкування

Література: [Баз.: 2, 3. Доп.: 1, 4, 6].

Підсумкова модульна робота 1

Іспит

9. Розподіл дисциплін у годинах за формами організації освітнього процесу та видами навчальних занять

Назви змістових модулів і тем	Очна (денна) форма				
	Кількість годин				
	Усього	у тому числі			
лекції		семінари (практичні) заняття	самостійна робота*	Поточний контроль	
МОДУЛЬ 1. ДИФЕРЕНЦІАЛЬНА ПСИХОЛОГІЯ					
Змістовий модуль 1. Диференціальна психологія як наука					
Тема 1 Диференціальна психологія як галузь психологічної науки.	12	2	2	8	опитування, письмові завдання, індивідуальна робота
Тема 2. Індивідуальність як інтегральна характеристика людини	13	2	2	9	опитування, письмові завдання, індивідуальна робота
Змістовий модуль 2. Формальні і змістові властивості індивідуальності					
Тема 3. Темперамент як інтегрована основа індивідуальності.	13	2	4	7	опитування, письмові завдання, індивідуальна робота
Тема 4. Диференціація характеру.	13	4	4	5	опитування, письмові завдання, індивідуальна робота
Тема 5. Диференціально-психологічні характеристики здібностей та інтелекту.	13	4	4	5	опитування, письмові завдання, індивідуальна робота
Змістовий модуль 3. Стильові особливості індивідуальності					
Тема 6. Індивідуальні особливості діяльності.	12	2	2	8	опитування, письмові завдання,

					індивідуальна робота
Тема 7. Орієнтація особистості та стратегії спілкування.	12	4	2	6	опитування, письмові завдання, індивідуальна робота
Підсумкова модульна робота	2	-	2	-	-
Іспит	-	-	-	-	-
Разом за модуль 1	90	20	22	48	-

* Примітка: самостійна робота здійснюється за методичними рекомендаціями щодо організації самостійної роботи з навчальної дисципліни «Диференціальна психологія».

10. Орієнтовна тематики індивідуальних завдань

Індивідуальні завдання можуть виконуватись здобувачами як під час семінарських занять, так і під час самостійної роботи. Формами виконання індивідуальних завдань є: написання рефератів, есе, дайджесту, аналітичного огляду, аналізу практичних та проблемних ситуацій, підготовка результатів власних досліджень та ін.

Тематика індивідуальних занять, що наведена у силабусі є орієнтовною. Здобувачам надається право вільного вибору теми індивідуальної роботи, що повинна відповідати таким критеріям, як: актуальність та відповідність завданням навчальної дисципліни.

Детальний опис форм, вимоги до виконання та критерії оцінювання індивідуальних завдань здобувачів викладені у методичних вказівках до виконання індивідуальних завдань здобувачів вищої освіти на кафедрі психології діяльності в особливих умовах.

1. Предмет диференціальної психології.
2. Становлення диференціальної психології як науки.
3. Перші наукові дослідження індивідуальних відмінностей (Ф. Бессель, В. Вундт, Ф. Гальтон).
4. Світові традиції у розвитку диференціальної психології.
5. В. Штерн про предмет і завдання диференціальної психології.
6. Специфіка диференціальної психології, її зв'язок з іншими науками, роль у практичній психології.
7. Напрями диференціально-психологічних досліджень за В. Штерном.
8. Загальні принципи диференціально-психологічного аналізу.
9. Методологія, методика та методи дослідження у диференціальній психології.
10. Методи теоретичного аналізу.
11. Психогенетичні методи.
12. Історичні методи.

13. Канали отримання інформації про індивідуальність.
14. Поведінковий портрет особистості.
15. Людина як представник біологічного виду *Homo sapiens*.
16. Організм як чинник індивідуальності.
17. Індивід як формально-динамічна характеристика особистості.
18. Особистість – психологічний носій соціальних властивостей.
19. Індивідуальність – інтегральна біопсихосоціальна характеристика людини.
20. Теорії про вплив середовища і спадковості.
21. Співвідношення понять «спадковість» - «середовище» у диференціальній психології.
22. Психологічні відмінності різних вимірів індивідуальності.
23. Функціональна асиметрія півкуль і темперамент.
24. Поняття церебрального домінування і домінування руки.
25. Темперамент як властивість індивідуальності.
26. Історія вчення про темперамент.
27. Гуморальні, конституціональні і психологічні теорії темпераменту.
28. Конституційні теорії темпераменту.
29. Типи будови тіла та темпераменту за Е. Кречмером.
30. Психологія конституціональних відмінностей за У. Шелдоном.
31. Факторні дослідження темпераменту.
32. Факторне дослідження темпераменту Г.Ю. Айзенком.
33. Темперамент і вища нервова діяльність за І. Павловим.
34. Вивчення темпераменту у психофізіологічній школі Б.М. Теплова та В.Д. Небиліцина.
35. Психофізіологічна школа В.С. Мерліна: біологічна основа, ознаки, властивості і типи темпераменту.
36. Структура формально-динамічних властивостей за В.М. Русаловим.
37. Дослідження взаємозв'язку властивостей темпераменту з властивостями нервової системи (В. Мерлін, Г. Айзенк, Е. Ільїн, В. Небиліцин та інші).
38. Властивості темпераменту.
39. Вивчення темпераменту у школі Яна Стреляу.
40. Реактивність і активність як характеристики енергетичного рівня поведінки.
41. Місце характеру в структурі індивідуальності.
42. Співвідношення характеру і темпераменту.
43. Типології характеру.
44. Поняття акцентуації характеру.
45. Поняття психопатії та нормального характеру.
46. Класифікація особистостей О.Ф. Лазурського, загальна характеристика, основний принцип.
47. Поняття про ендопсихіку та екзопсихіку.

48. Поділ особистостей за психічним рівнем, ознаки підвищення психічного рівня.
49. Співвідношення між ендо- та екзопсихікою на різних рівнях.
50. Характеристика чистих типів нижчого, середнього та вищого психічних рівнів.
51. Психологічні типи за К. Г. Юнгом.
52. Поняття про екстраверсію та інтроверсію: установка свідомості та несвідомого.
53. Психічні функції: мислення, почуття, відчуття, інтуїція.
54. Раціональні та ірраціональні функції.
55. Первинна, допоміжна та підпорядкована функції.
56. Характеристика психологічних типів: мисленневих, почуттєвих, відчуттєвих, інтуїтивних.
57. Психоаналітична класифікація характерів Н. Мак-Вільямс.
58. Поняття характеру у психоаналітичній традиції.
59. Механізми психологічного захисту як найважливіший критерій психоаналітичної діагностики.
60. Рис як психологічна категорія. Способи виділення рис. Теорія рис особистості Р.Б. Кеттелла. Модель Великої П'ятірки.
61. Здібності в структурі індивідуальності.
62. Два підходи у вивченні здібностей: особистісно-діяльнісний та функціонально-генетичний.
63. Теорії здібностей.
64. Співвідношення понять «здібності» та «якості».
65. Структура і характеристики здібностей.
66. Загальні та спеціальні здібності.
67. Здібності, обдарованість, талант, геніальність.
68. Теорії геніальності.
69. Уявлення про інтелект, його структуру та індивідуальні відмінності в інтелекті.
70. Дослідження інтелектуальних здібностей.
71. Теорії інтелекту.
72. Дослідження взаємозв'язку показників загальних здібностей (пам'яті, інтелекту), академічної успішності із загальними властивостями ВНД та зі спеціально людськими типами ВНД.
73. Диференціальна специфіка феномену креативності.
74. Креативність як особистісна властивість.
75. Здатність до творчості. Творчість й інтелект.
76. Концепція М.Воллаха і Н.Когана.
77. Основні підходи до креативності.
78. Душевні розлади і геніальність.
79. Механізми і чинники креативності.
80. Інтуїція як механізм творчості.
81. Діагностування креативності.
82. Поняття про діяльність та стиль діяльності.

83. Стиль діяльності і здібності.
84. Стиль та ефективність діяльності.
85. Класифікації стилів діяльності: стилі виробничої, педагогічної, спортивної діяльності; стилі діяльності музикантів-виконавців; стилі навчальної діяльності.
86. Поняття когнітивного стилю.
87. Види когнітивних стилів.
88. Дослідження ефективності виконання різних видів діяльності в залежності від типологічних особливостей ВНД: ефективність монотонної діяльності, діяльності в екстремальних ситуаціях, управлінської діяльності, артистичної, професійної інтелектуальної діяльності, групової діяльності.
89. Поняття про працездатність. Стадії працездатності.
90. Професіограма, психограма, професійно значима ознака.
91. Класифікація професій і професіографія.
92. Спрямованість особистості в структурі індивідуальності.
93. Орієнтації особистості і стратегії спілкування.
94. Стиль спілкування в структурі індивідуальності.
95. Стилї лідерства.
96. Стилї педагогічного спілкування.
97. Стилї батьківського виховання.
98. Соціально значима діяльність і її варіації.
99. Варіативність девіантної і асоціальної поведінки.
100. Варіації моральної свідомості.

11. Форми та методи навчання і викладання

Вивчення навчальної дисципліни реалізується в таких формах: навчання заняття за видами, виконання індивідуальних завдань, консультації, контрольні заходи, самостійна робота.

В навчальній дисципліні використовуються такі методи навчання і викладання:

– методи навчання за джерелами набуття знань: словесні методи навчання (лекція, пояснення, бесіда, інструктаж); наочні методи навчання (ілюстрація, демонстрація, спостереження); практичні методи навчання (практична робота, виїзні заняття);

– методи навчання за характером логіки пізнання: аналітичний; синтетичний; індуктивний; дедуктивний; традуктивний;

– методи навчання за рівнем самостійної розумової діяльності тих, хто навчається: проблемний виклад; частково-пошуковий; дослідницький;

– інноваційні методи навчання: робота з навчально-методичною літературою та відео метод; навчання з використанням технічних ресурсів; інтерактивні методи; методи організації навчального процесу, що формують соціальні навички;

– науково-дослідна робота;

– самостійна робота.

12. Оцінювання освітніх досягнень здобувачів вищої освіти

Засобами оцінювання та методами демонстрування результатів навчання є: залік, іспит, стандартизовані тести, наскрізні та командні проекти, аналітичні звіти, реферати, есе, презентація власних досліджень.

13. Критерії оцінювання

Оцінювання рівня навчальних досягнень здобувачів з навчальної дисципліни здійснюється за 100-бальною шкалою. Відповідність 100-бальної шкали оцінювання іншим шкалам оцінювання наведена в таблиці.

Таблиця відповідності 100-бальної шкали оцінювання іншим шкалам оцінювання

100-бальна шкала	Шкала ЄКТС	4-бальна шкала
90–100	A	відмінно
80–89	B	добре
65–79	C	
55–64	D	задовільно
50–54	E	
35–49	FX	незадовільно

14. Форми поточного та підсумкового контролю

Поточний контроль результатів навчання здобувачів освіти проводиться у формі: фронтального та індивідуального опитування, виконання письмових завдань.

Підсумковий контроль проводиться у формі підсумкової модульної роботи та іспиту.

15. Розподіл та накопичування балів, які отримують здобувачі, за видами навчальних занять та контрольними заходами з дисципліни

Вид навчальної роботи	Кількість	Максимальний бал за вид навчальної роботи	Загальна максимальна кількість балів
Модуль № 1	I. Поточний контроль		

	Лекції	10	0	0
	Семінари (практичні заняття)	10	4	40
	Індивідуальні завдання		10	10
	ПМР	1	10	10
	II. Підсумковий контроль			
	Іспит	1	40	40
Разом за всі види навчальної роботи модуля 1				100

Примітка: за виконання творчих робіт з навчальної дисципліни здобувачу можуть нараховуватися додаткові, заохочувальні бали. Сума заохочувальних балів не має перевищувати 20. Максимально можлива сума підсумкової оцінки з дисципліни (з урахуванням додаткових заохочувальних балів) – 100 балів. Види творчих робіт та критерії щодо їх оцінювання наведені у методичних вказівках до виконання індивідуальних завдань здобувачів вищої освіти на кафедрі психології діяльності в особливих умовах (розділ «Оцінювання творчих робіт»).

Підсумкова оцінка з навчальної дисципліни є сумою рейтингових оцінок (балів), одержаних за окремі оцінювані форми освітнього процесу:

– поточне оцінювання рівня засвоєння теоретичного матеріалу під час аудиторних занять;

- оцінка (бали) за індивідуальну роботу;
- оцінка (бали) за виконання творчих робіт;
- підсумковий контроль успішності.

Поточний контроль проводиться на кожному семінарському (практичному) занятті. Він передбачає оцінювання теоретичних знань та практичних умінь здобувачів вищої освіти із зазначеної теми (у тому числі, самостійно опрацьованого матеріалу).

Критерії поточного оцінювання знань здобувачів на семінарському (практичному) занятті дисципліни здійснюється в діапазоні від 0 до 4 балів:

4 бали – завдання виконане в повному обсязі, відповідь вірна, наведено переконливу аргументацію.

3 бали – завдання виконане в повному обсязі, відповідь вірна, допущені незначні помилки.

2 бали – завдання виконане, але обґрунтування відповіді недостатнє, допущені незначні помилки.

1 бал – завдання виконане частково, допущені значні помилки.

0 балів – завдання не виконане.

Викладачем оцінюється повнота розкриття питання, цілісність, системність, логічна послідовність, вміння формулювати висновки, акуратність оформлення письмової роботи, самостійність виконання. При виконанні практичних завдань оцінюється вміння правильно підібрати психодіагностичний комплекс, технології психологічної допомоги та вміння їх застосовувати на практиці.

Підсумкова модульна робота є складовою підсумкового контролю і здійснюється шляхом проведення письмової контрольної роботи у межах залікового модулю дисциплін.

Кожен варіант модульної контрольної роботи складається з двох питань, теоретичного та практичного завдання. Відповіді на поставленні завдання повинні відображати вільне володіння обсягом матеріалу, передбаченим програмою, зокрема, вміти застосовувати його на практиці (у вигляді наведення власних прикладів, розв'язання психологічних ситуацій тощо), оцінювати факти, явища, вільно висловлювати власні думки, самостійно оцінювати різноманітні явища та факти, виявляючи особисту позицію що до них, вміло використовувати міжпредметні зв'язки.

Критерії оцінювання знань здобувачів при виконанні контрольних робіт (оцінюється в діапазоні від 0 до 10 балів):

Теоретичне завдання: вага одного правильно вирішеного теоретичного завдання становить 3 балів.

Практичне (творче) завдання: максимальна кількість балів за вирішення практичного завдання становить 7 балів. При вирішенні даного завдання оцінюється особиста позиція на проблемну ситуацію (3 бали), самостійність її вирішення (2 бали) та творчий підхід (2 бали).

Підсумковий контроль успішності проводиться з метою оцінки результатів навчання та передбачає перевірку засвоєння здобувачами теоретичного та практичного матеріалу дисципліни. Здійснюється шляхом складання здобувачами усного іспиту за екзаменаційними білетами встановленої форми, комплект яких повинен становити 120% від кількісного складу навчальної групи.

Зміст завдань екзаменаційних білетів формується відповідно до програми навчальної дисципліни, відповіді на які повинні відображати вільне володіння здобувачами обсягом матеріалу, передбаченим програмою, зокрема, вміти застосовувати його на практиці (у вигляді наведення власних прикладів, розв'язання психологічних ситуацій тощо), оцінювати факти, явища, вільно висловлювати власні думки, самостійно оцінювати різноманітні явища та факти, виявляючи особисту позицію що до них, вміло використовувати міжпредметні зв'язки.

Тривалість усного іспиту для одного здобувача не повинна перевищувати 0,5 години (з врахуванням часу на підготовку та відповідь здобувача). Для уточнення рівня володіння матеріалом дисципліни екзаменатор може задавати додаткові питання.

Здобувач допускається до складання іспиту, якщо він виконав усі види обов'язкових робіт, що передбачені робочою програмою дисципліни.

У разі отримання незадовільної оцінки, перескладання іспиту з дисципліни допускається не більше двох разів.

У разі включення сигналу «Повітряна тривога» або інших відповідних сигналів оповіщення іспит переривається та продовжується вже після відбою.

Критерії оцінювання знань здобувачів на підсумковому контролі

(оцінюється від 0 до 40 балів):

40 балів – здобувач в повному обсязі володіє навчальним матеріалом, глибоко та всебічно розкрив поставлених завдань;

39-30 бали – здобувач достатньо повно володіє навчальним матеріалом, в основному розкрив зміст поставлених завдань. При наданні відповіді на деякі питання не вистачає достатньої глибини та аргументації, при цьому є несуттєві неточності та незначні помилки;

29-19 балів – здобувач в цілому володіє навчальним матеріалом, але без глибокого всебічного аналізу, обґрунтування та аргументації, допускаючи при цьому окремі суттєві неточності та помилки;

18-1 балів – здобувач частково володіє навчальним матеріалом, відповіді загальні, допущено при цьому суттєві помилки;

0 балів – здобувач не володіє навчальним матеріалом та не в змозі його викласти, не розуміє змісту поставлених завдань.

У разі не згоди із результатом підсумкового контролю або порушенням процедури його проведення здобувач має право на їхнє оскарження. Порядок такого оскарження викладений у Положенні про організацію освітнього процесу в Національному університеті цивільного захисту України.

Оцінювання самостійної роботи. Результати самостійної роботи спеціально не оцінюються, але виявляються під час діагностики знань з навчальної дисципліни. Навчальний матеріал дисципліни, засвоєний у процесі самостійної роботи, виноситься на підсумковий контроль, передбачений робочим навчальним планом, разом з іншим навчальним матеріалом дисципліни і оцінюється за критеріями відповідного підсумкового контролю.

Оцінювання індивідуальних завдань здійснюється під час поточного контролю теми на відповідному аудиторному занятті. Оцінювання тем, які виносяться лише на самостійну роботу і не входять до тем аудиторних занять, навчальних практик/практичних занять, контролюється під час модульного та підсумкового контролів. Оцінювання індивідуальних завдань з дисципліни здобувачів: денної форми навчання здійснюється в діапазоні від 0 до 10 балів і залежать від форми виконання індивідуального завдання, наприклад:

Реферат, доповідь: 3 бали – у роботі здобувачі правильно виокремили основні положення з різних джерел, логічно та структурно об'єднали їх, коротко проаналізували та зробили ґрунтовні узагальнюючі висновки. Дотримано усі вимоги щодо структурної побудови роботи. Робота містить список використаної літератури, що включає вітчизняні та іноземні літературні джерела;

2 бали – у роботі здобувачі в цілому правильно виокремили основні положення кожного з джерела, але не зробили їх відповідного аналізу та узагальнюючих висновків. Дотримано більшість вимог щодо структурної побудови роботи. Робота містить список використаної літератури, що складається лише з вітчизняних літературних джерел;

1 бал – у роботі здобувачі фрагментарно виокремили основні положення кожного з джерела, не зробили їх відповідного аналізу та

узагальнюючих висновків. Не дотримано вимог щодо структурної побудови роботи. Список використаної літератури оформлений не вірно або відсутній;

0 балів – завдання не виконано або у роботі виявлено факти академічної недоброчесності.

Підготовка огляду певної наукової проблеми/аналізу ситуації:

5 балів – робота виконана у повному обсязі із чітким дотриманням визначеної структури. Робота містить ґрунтовний аналіз, висновки та рекомендації з порушеної проблеми;

4 бали – робота виконана у повному обсязі із дотриманням визначеної структури за виключенням деяких елементів. Робота містить аналіз, висновки та рекомендації з порушеної проблеми;

3 бали – робота виконана частково із дотриманням визначеної структури, що містить більшість необхідних елементів. Робота містить поверхневий аналіз, висновки та окремі рекомендації з порушеної проблеми;

2 бали – робота виконана частково. Структура роботи недотримана. Робота містить поверхневий аналіз, окремі висновки. Рекомендації з порушеної проблеми відсутні;

1 бал – робота виконана на рівні окремих фрагментів. Структура роботи недотримана. Робота містить поверхневий аналіз, висновки зроблені не вірно. Рекомендації з порушеної проблеми відсутні;

0 балів – завдання не виконано або у роботі виявлено факти академічної недоброчесності.

Есе: 3 бали – здобувач створює оригінальний за думкою та оформленням письмовий твір відповідно до навчальної ситуації; повно, вичерпно висвітлює тему; вправно формулює тезу; аналізує різні погляди на той самий предмет, наводить доречні аргументи, використовує набуту з різних джерел інформацію для розв'язання певних психологічних проблем; приклади переконливі, конкретизовані; цілісний, послідовний і несуперечливий розвиток думки (логічність і послідовність викладу); висновок відповідає запропонованій темі й органічно впливає зі сформульованої тези, аргументів і прикладів;

2 бали – здобувач самостійно будує послідовний, повний, логічно викладений текст; формулює тезу, що відповідає запропонованій темі; загалом розкриває тему, висловлює основну думку; наводить доречні аргументи; висновок відповідає запропонованій темі; у роботі виявлені недоліки за двома показниками: тезу чітко не сформульовано, відсутність виразної особистісної позиції, належної її аргументації;

1 бал – побудований текст характеризується фрагментарністю; сформульована теза не відповідає запропонованій темі; наведені аргументи не є доречними; прикладів немає або вони не є доречними;

0 балів – завдання не виконано або у роботі виявлено факти академічної недоброчесності.

Групова презентація: 3 бали – усі ідеї подані таким чином, що демонструють глибокі знання здобувачів про предмет дослідження і здатність мислити логічно. Тема презентації чітко визначена і добре розроблена.

Презентація має зрозумілу і логічну структуру, організована. Дотримані прийняті норми культури презентації, автори творчо підійшли до її оформлення. Робота не переобтяжена текстом. Наявні гіперпосилання працюють коректно. Усі учасники групи беруть активну участь у висвітленні презентації;

2 бали – більша частина ідей подані таким чином, що демонструють значні знання здобувачів про предмет дослідження і здатність мислити логічно. Тема презентації доволі чітко визначена і задовільно розроблена. Презентація має зрозумілу і логічну структуру, у достатній мірі організована. Дотримані прийняті норми культури презентації. Робота дещо переобтяжена текстом, що ускладнює її сприйняття. Наявні гіперпосилання працюють. Переважна більшість учасників групи беруть участь у висвітленні презентації;

1 бал – більшість ідей у презентації виражені нечітко. Тема визначена нечітко і розроблена з помилками. Презентація має порушену структуру або взагалі її не має. Зустрічається багато порушень прийнятих норм культури проведення презентації. Окремі учасники групи або лише один з них може пояснити викладені ідеї;

0 балів – завдання не виконано або у роботі виявлені факти академічної не добросовісності;

Проектна діяльність: 5 балів – робота виконана у повному обсязі на актуальну та практично значущу тему. Наявний творчий підхід до вирішення проблеми. У роботі правильно визначено об'єкт та предмет дослідження. Обґрунтовано використано доцільні методи. Містяться відповідні висновки з якісними і кількісними даними. Презентація проекту містить необхідний ілюстраційний матеріал, доповідач вільно орієнтується у поданому матеріалі, відповідає на поставлені запитання;

4 бали – робота виконана у повному обсязі на актуальну та практично значущу тему. У роботі правильно визначено об'єкт та предмет дослідження. Доцільно використано методи. Містяться відповідні висновки. Презентація проекту містить необхідний ілюстраційний матеріал, доповідач орієнтується у поданому матеріалі, відповідає на поставлені запитання з незначними помилками;

3 бали – робота виконана. У роботі визначено об'єкт та предмет дослідження, що потребують уточнення. Доцільно використано методи. Містяться відповідні висновки. Презентація проекту містить ілюстраційний матеріал, дещо перевантажений текстом, доповідач переважно орієнтується у поданому матеріалі, відповідає на поставлені запитання з помилками.

2 бали – робота виконана частково. У роботі невірно визначено об'єкт та предмет дослідження. Використані методи переважно вжито доцільно. Містяться часткові висновки. Презентація проекту перевантажена текстом, доповідач слабо орієнтується у поданому матеріалі, відповідає на поставлені запитання з грубими помилками;

1 бал – робота виконана на рівні окремих фрагментів. У роботі невірно визначено об'єкт та предмет дослідження або вони відсутні.

Використані методи недоцільні. Містяться часткові висновки. Презентація проекту відсутня, доповідач не орієнтується у поданому матеріалі;

0 балів – завдання не виконано або у роботі виявлені факти академічної не доброчесності.

16. Перелік завдань для підготовки до іспиту

1. Розкрийте передумови виникнення психології індивідуальних відмінностей як наукової дисципліни.
2. Розкажіть про канали отримання інформації про індивідуальність.
3. Охарактеризуйте поняття когнітивний стиль в психології індивідуальності.
4. Охарактеризуйте явище асиметрії півкуль і її прояви.
5. Висвітліть теорії геніальності.
6. Розкрийте поняття акцентуації характеру.
7. Розкрийте співвідношення темпераменту і характеру: як вони співвідносяться?
8. Розкрийте вплив стилю життя на самоактуалізацію особистості.
9. Опишіть структуру і характеристику здібностей.
10. Виділіть фактори, що пов'язані з проявами асоціальної поведінки?
11. Розкрийте поняття обдарованості і геніальності.
12. Перерахуйте та опишіть факторні теорії інтелекту.
13. Охарактеризуйте Модель Великої П'ятірки.
14. Розкрийте що характеризує індивідуальний стиль діяльності.
15. Охарактеризуйте стратегію психологічного подолання?
16. Дайте аналіз впливу середовища і спадковості на процес формування особистості.
17. Розкрийте гуморальні, конституціональні і психологічні теорії темпераменту.
18. Охарактеризуйте типи будови тіла та темпераменту за Е. Кречмером.
19. Охарактеризуйте конституціональні відмінності за У. Шелдоном.
20. Охарактеризуйте поняття темпераменту у школі Яна Стреляу.
21. Розкрийте поняття про екстраверсію та інтроверсію: установка свідомості та несвідомого.
22. Охарактеризуйте класифікацію особистостей О.Ф. Лазурського, загальна характеристика, основний принцип.
23. Розкрийте психологічні теорії темпераменту.
24. Виділіть місце спрямованості особистості в структурі індивідуальності.
25. Охарактеризуйте теорії рис особистості.
26. Розкрийте еволюційну теорію статі.
27. Виділіть достоїнства і обмеження психологічних типологій.
28. Перерахуйте та опишіть стилі лідерства.

29. Охарактеризуйте індивідуальність як інтегральну біопсихосоціальну характеристику людини.
30. Розкрийте поняття статеві відмінності і статевої поведінки.
31. Виділіть базові компоненти характеру.
32. Зробіть класифікацію методів диференціальної психології.
33. Охарактеризуйте внутрішньо сімейні процеси як фактор формування індивідуальних відмінностей.
34. Опишіть психологічні типи за К.Г. Юнгом.
35. Розкрийте відомі вам типології характеру.
36. Охарактеризуйте етнокультурні передумови індивідуальних відмінностей.
37. Проаналізуйте психофізіологічну основу індивідуальних відмінностей.
38. Розкрийте вплив темпераменту на індивідуальний стиль діяльності.
39. Розкрийте методи дослідження індивідуальності.
40. Охарактеризуйте індивідуальні відмінності психічних процесів.
41. Охарактеризуйте диференціальну специфіку феномену креативності.
42. Охарактеризуйте диференціацію сенсорних і сенсомоторних реакцій немовлят.
43. Розкрийте явище психомоторних стилів як комплексу форм моторної активності.
44. Розкрийте індивідуальні параметри сприйняття.
45. Опишіть диференціацію уявлень і уяви.
46. Розкрийте індивідуальні особливості уваги.
47. Охарактеризуйте індивідуальні особливості пам'яті.
48. Виділіть стильові характеристики мислення.
49. Розкрийте критерії відмінностей між соціальними групами.
50. Охарактеризуйте диференціальні крос-культурні дослідження рас, націй, етносів.

18. Політика викладання навчальної дисципліни

1. Активна участь в обговоренні навчальних завдань, попередня підготовка до семінарських та практичних занять за рекомендованою літературою, якісне і своєчасне виконання завдань.
2. Беззастережне дотримання під час занять правил безпеки, вимог охорони праці, санітарно-гігієнічних норм та протиепідемічних заходів.
3. Сумлінне виконання розкладу занять з навчальної дисципліни (здобувачі освіти, які запізнилися на заняття, до заняття не допускаються).
4. Здобувачі освіти мають право на визнання результатів навчання з дисципліни, набутих у неформальній та/або інформальній освіті.
5. Здобувачі освіти мають право на оскарження результатів підсумкового контролю з дисципліни або процедури його проведення.

6. Здобувачі освіти мають право на самостійний вибір форм і проблематики індивідуальних завдань.

7. При виконанні індивідуальної роботи здобувачі освіти зобов'язані дотримуватись політики академічної доброчесності. У разі виявлення фактів порушення політики здобувачі несуть персональну відповідальність згідно із законодавством України та нормативними документами НУЦЗ України.

19. Рекомендовані джерела інформації

Нормативні документи

1. Стандарт вищої освіти України із галузі знань 05 Соціальні та поведінкові науки, спеціальності 053 «Психологія» для першого (бакалаврського) рівня вищої освіти. Затверджено та введено в дію наказом Міністерства освіти і науки України від 24.04.2019 р. № 565.

2. Освітньо-професійна програма «Екстремальна та кризова психологія» підготовки здобувача на першому (бакалаврському) рівні вищої освіти за спеціальністю 053 «Психологія» галузі знань 05 «Соціальні та поведінкові науки». Черкаси: ЧПБ ім. Героїв Чорнобиля НУЦЗ України.

Базова література

1. Карапетрова О.В. Диференціальна психологія: навчально-методичний посібник, Бердянськ: БДПУ, 2014. 216 с.

2. Максименко С. Д. Диференційна психологія: підруч. К.: вид-во Видавничий Дім «Слово», 2014. 220 с.

3. Палій А.А. Диференціальна психологія: навчальний посібник А.А. Палій. К.: Академвидав, 2010. 432 с.

4. Романевська Л.І., Подкоритова Л.О. Диференціальна психологія. Львів: Новий Світ, 2011. 236 с.

5. Туриніна О. Л. Диференціальна психологія О. Л. Туриніна, Є. О. Варлакова. К.: ДП «Видавничий дім «Персонал», 2012. 136 с.

Допоміжна література

1. Дячкова О.М, Мохнар Л.І., Марцін М.В. Основи психології для рятувальників: частина 1. Черкаси: ЧПБ ім. Героїв Чорнобиля НУЦЗ України, 2021. 152 с.

2. Коваль М. С. Дії підрозділів ДСНС України в умовах воєнного стану- навчальний посібник. Львів : ЛДУБЖД, 2023. 191с.

3. Мазяр О. В. Диференціальна психологія: модульний курс: навчальний посібник. К. :Видавничий дім «Кондор», 2017. 284 с.

4. Розлади психічної сфери внаслідок бойових дій: навч. посіб. Мішиєв В.Д. Михайлов Б.В. Гриневич Є.Г. Омелянович В.Ю. К.: ВСВ «Медицина», 2023. 9 с.

5. Нартова-Бочавер С. К. Диференціальна психологія. К.:Флінта, 2003. 280 с.

6. Перепелюк Т. Д. Диференційна психологія Семінарсько-практичні заняття. Умань, 2012. 20 с.

7. Чеканська О.А. Диференційна психологія. Кам'янець-Подільський: Медобори 2006, 2016. 210 с.

Інформаційні ресурси

1. <https://onlinetestpad.com/ua/tests/psychological>
2. <https://psyttests.org/test.html>

Розробник:

викладач кафедри психології
діяльності в особливих умовах

Марина МОМОТ